

KS. JAN SKRZYPEK

KSIĘGI PROROCKIE STAREGO TESTAMENTU W INTERPRETACJI APOSTOŁA PAWŁA

Treść: 1. Powołanie do głoszenia Ewangelii; 2. Głoszenie Ewangelii służbą Chrystusowi; 3. Zastępca Chrystusa; Podsumowanie.

Właściwe zrozumienie przesłania tekstu biblijnego, a zwłaszcza Starego Testamentu często napotyka różne trudności. W umysłach niewtajemniczonych czytelników, a także wśród osób niejako zawodowo zajmujących się Pismem Świętym rodzą się rozmaite pytania, na które zazwyczaj trudno znaleźć szybką i zadawalającą odpowiedź. Interpretowanie tekstów biblijnych pochodzących przecież z różnych okresów czasu, napisanych nieznanymi szerszej społeczności współczesnych odbiorców językami i do tego w różnych formach literackich jawi się jako nie lada sztuka.

Dokładniejsza lektura Pisma Świętego – jak czytamy w dokumencie Papieskiej Komisji Biblijnej *Interpretacja Biblii w Kościele* – pokazuje, że sama „Biblia zawiera liczne wskazówki i sugestie na temat sztuki interpretacji. Faktycznie Biblia sama jest od początku interpretacją. Jej teksty zostały uznane przez społeczność Starego Testamentu i czasów apostołskich za prawdziwy wyraz ich wiary”¹. Papieska Komisja Biblijna stwierdza też, że: „Pisma Nowego Testamentu nigdy nie przedstawiają siebie jako coś kompletnie nowego. Przeciwnie, jawią się jako coś, co jest solidnie zakorzenione w długim doświadczeniu religijnym narodu Izraela, doświadczeniu spisany w różnych formach w pismach sakralnych, które stanowią Pisma narodu żydowskiego”².

Ks. mgr Jan Skrzypek – mgr teologii, kapłan diecezji St. Pölten w Austrii. Doktorant na Wydziale Teologicznym UKSW w Warszawie.

¹ Papieska Komisja Biblijna, *Interpretacja Biblii w Kościele*. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzami biblistów polskich, R. Rubinkiewicz (red.), Warszawa 1999, s. 71.

² Tamże, s. 67-68.

Jednym z pierwszych chrześcijańskich hermeneutów, który odwołuje się do owych Pism narodu żydowskiego, a zwłaszcza do ksiąg prorockich i dokonuje ich relektury jest Apostoł Paweł. W preskrypcie Listu do Rzymian pisze on, że jest „przeznaczony do głoszenia Ewangelii Bożej, którą Bóg przedtem zapowiedział przez swoich proroków w Pismach Świętych” (Rz 1,1-2). Tym samym Apostoł Narodów potwierdza, że – jak konstataje Papieska Komisja Biblijna – „bez Starego Testamentu Nowy Testament byłby księgą nie do rozszyfrowania, roślinną pozbawioną korzeni i skazaną na uschnięcie”³.

1. Powołanie do głoszenia Ewangelii

W swoich listach Paweł przedstawia się jako avpo, stoloj Cristou/ VIhsou/ – „Apostoł Chrystusa Jezusa” (Rz 1,1; 1 Kor 1,1; 2 Kor 1,1; por. Rz 11,13; 1 Kor 9,1n; 15,9). Czyniąc to, wyraża swoją świadomość bycia wybranym i powołanym przez Boga bądź przez Jezusa Chrystusa oraz bycia posłanym do głoszenia Ewangelii (Rz 1,1,9; 15,16; 1 Kor 1,17; 9,16; Ga 1,15n; 2,7)⁴. Chrześcijanom w Rzymie, a więc w gminie, której nie zakładał ani której nie nawiedzał, Paweł przedstawia się słowami: Pau/loj dou/loj Cristou/ VIhsou/(klhto.j avpo, stoloj avfwrisme, noj eivj euvagge, lion qeou/ – „Paweł, sługa Chrystusa Jezusa, powołany apostoł, oddzielony do [głoszenia] Ewangelii Boga”. W ten sposób chce on zaprezentować się jako Apostoł i podkreślić swój autorytet⁵, który niekiedy, jak np. w Koryncie stawiany był pod znakiem zapytania. Paweł przypomina tu o misji, jaką powierzył mu pod Damazkiem Zmartwychwstały Chrystus. On jest avfwrisme, noj eivj euvagge, lion qeou/ – „oddzielony do [głoszenia] Ewangelii Boga”. Stro- na bierna czasu przeszłego (participium perfecti passivi) terminu avfwrisme, noj wskazuje na działanie samego Boga (por. czas zaprzeszły participium aoristi activi o` avfori, saj w Ga 1,15). „Oddzielenie” Pawła oznacza, że – podobnie jak w przypadku proroków starotestamentalnych – jego powołanie trzeba traktować jako boskie wybranie⁶. Apostoł został „oddzie-

³ Tamże, s. 167.

⁴ Dokładnie na ten temat A. J. Najda, *Der Apostel als Prophet. Zur prophetischen Dimension des paulinischen Apostolats* (EHS XXIII/784), Frankfurt am Main – Berlin – Bern – Bruxelles – New York – Oxford – Wien 2004, s. 31-71.

⁵ Por. J. Zmijewski, *Paulus – Knecht und Apostel Jesu Christi. Amt und Amtsträger in paulinischer Sicht*, Stuttgart 1986, s. 38.

⁶ Tak np. A. J. Najda, *Metafora budowania w Listach św. Pawła*, *Collectanea Theologica*

lony”, to znaczy przeznaczony do konkretnego zadania, a mianowicie do „Ewangelii Boga” (eivj euvagge,lion qeou/), do jej głoszenia. Tego „oddzielenia” dokonał sam Bóg, najpierw poprzez przyporządkowanie Pawła do Ewangelii, które jest równoznaczne z przyporządkowaniem Bogu⁷ oraz poprzez boskie wybranie Pawła jeszcze przed jego narodzeniem do głoszenia Ewangelii⁸.

O swoim powołaniu do bycia Apostołem wspomina Paweł cztery razy w swoich listach (Ga 1,15n; 1 Kor 9,1; 15,8; 2 Kor 4,6). Właściwie Paweł mówi o tym niejako mimochodem, a zwłaszcza, gdy uwzględnimy trzy długie opisy zawarte w Dziejach Apostolskich (9,1-19a; 22,6-16; 26,12-18). Dokładnej relacji o wydarzeniu pod Damaszkiem nie ma w jego listach. Jak stwierdza J. Gnilka, Apostołów prawdopodobnie zakłada, że chrześcijanie, do których kieruje swoje listy dobrze wiedzą, co przeżył on pod Damaszkiem i dlatego nie widzi potrzeby, aby o tym opowiadać⁹.

Paweł odwołuje się do wydarzenia pod Damaszkiem wówczas, gdy jako adresat listu podaje: „Paweł, sługa Chrystusa Jezusa, z powołania apostoła, przeznaczony do głoszenia Ewangelii Bożej” (Rz 1,1), „Paweł, z woli Bożej powołany na apostoła Jezusa Chrystusa” (1 Kor 1,1), „Paweł, z woli Bożej apostoł Chrystusa Jezusa” (2 Kor 1,1), „Paweł, apostoł nie z ludzkiego ustanowienia czy zlecenia, lecz z ustanowienia Jezusa Chrystusa i Boga Ojca, który Go wskrzesił z martwych” (Ga 1,1), lub nazywając siebie wprost „Apostołem pogan” (Rz 11,13). Podkreślanie przez Pawła faktu bycia Apostołem wskazuje jednoznacznie na to, że pod Damaszkiem dokonało się jego powołanie na Apostoła, a nie tylko nawrócenie¹⁰.

Na „szczególne podkreślenie”¹¹ zasługuje tekst Ga 1,15-16a¹². Odpowiadając na ataki przeciwników, którzy przekonywali chrześcijan kościołów w Galacji, że nie jest on „pełnoprawnym apostołem”, a Ewangelia, którą głosi „nie ma pełnej wartości”¹³, Paweł broni swego apostołatu i stwierdza,

77(2007) nr 2, s. 5.

⁷ Tak O. Michel, *Der Brief an die Römer* (KEK IV14), Göttingen 1978, 68n.

⁸ D. Zeller, *Der Brief an die Römer* (RNT), Regensburg 1985, 34.

⁹ Por. J. Gnilka, *Paweł z Tarsu. Apostoły i świadek*, Kraków 2001, s. 55.

¹⁰ Por. A. J. Najda, *Prorocki charakter powołania Pawła*, *Studia Teologiczne Białystok – Drohiczyń – Łomża* 26(2008), s. 179.

¹¹ J. Gnilka, dz. cyt., s. 55.

¹² Ga 1,11-2,14 należy traktować jako część biograficzną listu. Por. W. Stenger, W., *Biographisches und Idealbiographisches in Gal 1,11-2,14*, w: P.G. Müller – W. Stenger (red.), *Kontinuität und Einheit. Festschrift für F. Mußner*, Freiburg – Basel – Wien 1981, s. 123-140.

¹³ J. Gnilka, dz. cyt., s. 203. O przeciwnikach Pawła w Liście do Galatów por. D. Georgi, *Die*

że Ewangelia, którą głosi nie jest ludzkiego pochodzenia (1,11). Tłumaczy, że nie otrzymał jej on, ani nie nauczył się jej on „od jakiegoś człowieka”, ale tak jak inni apostołowie otrzymał ją bezpośrednio od Boga – „objawił” mu ją sam Chrystus (1,12)¹⁴. Nie ma tu jednak szczegółowych informacji, gdzie i kiedy miało to miejsce. Paweł wraca do przeszłości i wspomina swoje prześladowanie Kościoła w czasie, gdy jeszcze wyznawał judaizm (1,13). Wówczas był żarliwym faryzeuszem i „wielkim zapaleńcem” w zachowywaniu tradycji Ojców (1,14), obecnie jest gorliwym sługą Chrystusa, który dobrze wie, że źle postępował. To odwołanie do własnej przeszłości ma „uprzytomnić wiernym, że istnieje tylko jedna Ewangelia”¹⁵, której Paweł jest sługą.

W Ga 1,15-16a odwołuje się Paweł do prorockich opisów powołania przez Boga, konkretnie do tekstu Jr 1,5 i odnosi go bezpośrednio do siebie. Słowami proroka mówi o swoim wybraniu, powołaniu i posłaniu przez Boga: „Gdy jednak spodobało się Temu, który wybrał mnie jeszcze w łonie matki mojej i powołał łaską swoją, aby objawić Syna swego we mnie, bym Ewangelię o Nim głosił poganom”. Apostoł ma tu na myśli wydarzenie pod Damaszkiem. Podobnie jak w relacjach o powołaniach starotestamentalnych proroków Bóg jest podmiotem działania. Paweł, tak jak Jeremiasz, został wybrany przez Boga i „jeszcze w łonie matki” (evk koili,aj mhtro,j mou), tak jak proroka Jeremiasza (Jr 1,5; por. Iz 41,9; 49,1)¹⁶. Takie wybranie może przypominać przeznaczenie ze strony Boga, nie może być tam mowy o jakimkolwiek sprzeciwie człowieka¹⁷. Paweł ma tego świadomość, pokornie przyjmuje to wybranie, choć wie, że poprzez swoje prześladowanie Kościoła nie zasłużył na to. Poprzez to „Paweł kontynuuje ciąg posłannictwa proroków. Jest jednym z nich”¹⁸.

Powołanie Pawła to owoc wolnego działania Bożej łaski. Już samo wyrażenie „spodobało się Bogu” (evudo,khsen o` qeo.j) wskazuje na jej „wy-

Gegner des Paulus im 2. Korintherbrief. Studien zur religiösen Propaganda in der Spätantike (WMANT 11), Neukirchen 1964; W. Rakocy, W obronie prawdy Ewangelii (List do Galatów), w: J. Frankowski – S. Mędała, Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych. 9. Dzieje Apostolskie. Listy św. Pawła, Warszawa 1997, s. 268-270.

¹⁴ Por. E. Szymanek, List do Galatów. Wstęp – Przekład z oryginału. Komentarz, Poznań – Warszawa 1978, s. 43.

¹⁵ H. Langkammer, List do Galatów, Lublin 1999, s. 34.

¹⁶ Por. L. Cerfaux, Geistliches Itinerarium des heiligen Paulus, Luzern 1968, s. 33.

¹⁷ F. Vouga, An die Galater (HNT 10), Tübingen 1998, s. 33.

¹⁸ E. Szymanek, dz. cyt., s. 47.

jątkowość i darmowość”¹⁹. Paweł posługuje się wprawdzie słowami Jr 1,5 z opisu powołania proroka (Jr 1,4-10), jednakże interpretuje je po swojemu. W odróżnieniu od relacji proroków nie tu informacji o czasie i miejscu wydarzenia. Apostoł ma na celu podkreślenie objawieniowego charakteru wydarzenia jego powołania²⁰. Bóg jest objawiającym podmiotem, zaś przedmiotem tego objawienia jest „Syn Boży i Jego Ewangelia. Przedmiot ten jest identyczny z przedmiotem i celem działalności proroków Starego Przymierza”²¹, którzy stali na straży wiary narodu wybranego oczekującego przyjścia obiecanego Mesjasza. Paweł jako odbiorca objawienia otrzymuje również przedmiot przepowiadania²². W swojej wizji ujrzał Jezusa Chrystusa, który stanowi treść Ewangelii. Sformułowanie „we mnie” (evn evmoi.) precyzuje, że Paweł ma głosić Chrystusa jako Syna Bożego²³ i wskazuje na dynamikę i intensywność tego objawienia. Ono dotknęło Pawła aż do szpiku kości i nadało zupełnie nowy kierunek jego życiu²⁴.

Powołanie Pawła, podobnie jak proroków Starego Testamentu, związane jest z konkretnym zadaniem, opisanym tu czasownikiem „objawić” (avpokalu,ptein)²⁵. Termin ten oznacza objawienie, to jest ukazanie się Zmartwychwstałego Pawłowi²⁶. O celu tej teofanii mówi Apostoł słowami: „bym Ewangelię o Nim głosił poganom” (i[na euvaggeli,zwmai auvto.n evn toi/j e;qnesin). Paweł ma głosić Dobrą Nowinę o Jezusie Chrystusie Synu Bożym wśród pogan²⁷, podobnie jak zadaniem Jeremiasza było być prorokiem dla narodów pogańskich (Jr 1,5). Paweł ma świadomość powołania bycia nie tylko Apostołem, ale również „misjonarzem pogan”²⁸. Interpretuje to jako realizację zapowiedzi Boga o zbawieniu pogan wypowiedzianych przez Deuteroizajasza. Paweł rozumie swoje powołanie jako głosze-

¹⁹ H. Langkammer, dz. cyt., s. 35.

²⁰ Por. D. Wiederkehr, *Die Theologie der Berufung in den Paulusbriefen* (SF NF 36), Freiburg/Schweiz 1963, s. 101-102.

²¹ E. Szymanek, dz. cyt., s. 47.

²² Por. J. Zmijewski, dz. cyt., s. 100.

²³ Por. A. J. Najda, *Apostel*, s. 50.

²⁴ Por. R. Bring, *Der Brief des Paulus an die Galater*, Berlin – Hamburg 1968, s. 47.

²⁵ Por. A. Oepke, Art. *καλύπτω κτλ.*, w: ThWNT III, s. 582-596; T. Holtz, Art. *ἀποκαλύπτω κτλ.*, w: EWNT I, s. 314-317.

²⁶ Tak B. Heininger, *Paulus als Visionär. Eine religionsgeschichtliche Studie* (HBS 9), Freiburg – Basel – Wien – Barcelona – Rom – New York 1996, s. 198.

²⁷ 27 Por. C. Dietzfelbinger, *Die Berufung des Paulus als Ursprung seiner Theologie* (WMANT 58), Neukirchen-Vluyn 1985, s. 61.

²⁸ J. Zmijewski, dz. cyt., s. 100.

nie obecności zbawienia, które Bóg zapowiedział przez swoich proroków²⁹.

2. Głoszenie Ewangelii służbą Chrystusowi

Paweł wielokrotnie wyraża swoją świadomość bycia sługą Chrystusa Jezusa. Jak już wspomniano, w Rz 1,1 przedstawi się rzymskiej wspólnocie wierzących gminie chrześcijańskiej: „Paweł, sługa Chrystusa Jezusa, powołany Apostołem, oddzielony do [głoszenia] Ewangelii Boga” (Pau/loj dou/loj Cristou/ VIhsou/(klhto.j avpo,stoloy avfwrisme,noj eivj euvagge,lion qeou/). Nazwanie siebie „sługą Chrystusa Jezusa” (dou/loj Cristou/ VIhsou/) to wyrażenie szczególnej relacji do Jezusa Chrystusa – jego całkowitego podporządkowania, oddania i przynależności do Chrystusa przy jednoczesnej świadomości bycia jedynie Jego narzędziem³⁰. Termin dou/loj³¹, który z pełną świadomością wykorzystuje Paweł, wskazywał w świecie hellenistycznym na całkowite podporządkowanie i pełną zależność niewolnika od człowieka wolnego³². W Starym Testamencie sługą Boga określa się nie tylko naród Izraela (por. Iz 48,20; Jr 46,27), lecz również wielkich mężów wybranych i posłanych przez Boga, aby spełnili jakieś szczególne zadanie zbawcze. Chodzi tu o Abrahama (Ps 105,42), Mojżesza (Joz 14,7; 1Krl 8,53.56; Ps 105,26), Dawida (2Sm 7,5; Ps 89,4.21) czy proroków, np. Samuela (1Sm 3,10), Eljasza (1Krl 18,36), Jeremiasza (Jr 7,25; 25,4), Amosa (Am 3,7), Jonasza (Jon 1,9), Zachariasza (Za 1,6) i Sługę Bożego u Deuteroizajasza (Iz 49,3)³³. Tytuł „sługa” (dou/loj) był dla tych postaci tytułem honorowym. Podobnie jest w przypadku Apostoła. Paweł nadaje określeniu dou/loj nowe znaczenie, rozciąga je na urząd apostołski. Bycie „sługą

²⁹ Tak K. W. Niebuhr, *Heidenapostel aus Israel. Die jüdische Identität des Paulus nach ihrer Darstellung in seinen Briefen* (WUNT 62), Tübingen 1992, s. 76.

³⁰ Tak U. Wilckens, *Der Brief an die Römer. 1. Teilband. Röm 1 – 5* (EKK VI/1), Zürich – Einsiedeln – Köln – Neukirchen-Vluyn 1978, s. 61-62; W. Schmithals, *Der Römerbrief. Ein Kommentar*, Gütersloh 1988, s. 47; O. Michel, *Der Brief an die Römer* (KEK IV/14), Göttingen 1978, s. 65-66.

³¹ Tytuł δούλος, który w świecie greckim oznacza całkowite podporządkowanie i zależność niewolnika od człowieka wolnego jest odpowiednikiem hebrajskiego δָבָר. Por. K. H. Rengstorf, *Art. δούλος κτλ.*, w: ThWNT II, s. 264-268.

³² Por. A. Weiser, *Art. δουλεύω κτλ.*, w: EWNT I, s. 844-852.

³³ Por. K. H. Rengstorf, *ThWNT II*, s. 270-271; W. Zimmerli – Jeremias, J., *Art. παῖς θεοῦ*, w: ThWNT V, s. 657-672; H. Schlier, *Der Römerbrief* (HThK VI), Freiburg – Basel – Wien 1987, s. 19.

Chrystusa Jezusa” to dla niego szczególna godność i autorytet³⁴. Nie tylko jego posługa, lecz całe jego życie należy całkowicie do Chrystusa³⁵.

Terminem *dou/loj* nazywa siebie Paweł też w Ga 1,10b: „gdybym jeszcze ludziom chciał się przypodobać, nie byłbym sługą Chrystusa” (eiv e;ti avnqrw,poij h;reskon(Cristou/ dou/loj ouvkv a'n h;mhn). Galatom, którzy szybko chcą „przejsć do innej Ewangelii” (Ga 1,6), tłumaczy Apostoł, że nie ma innej Ewangelii. To tylko „jacyś ludzie” sięją wśród nich zamęt i chcą „przekręcić Ewangelię Chrystusową” (Ga 1,7). Paweł wyjaśnia tutaj, że on głosi prawdziwą Ewangelię (por. 1,8n). Nie chodzi mu przy tym o poklask ani o aprobatę słuchaczy. Nie ludziom chce się przypodobać, lecz jedynie Bogu³⁶. Inaczej nie byłby już „sługą Chrystusa”, co wyjaśnia odwołując się do swojej biografii (Ga 1-2)³⁷. Głoszonej Ewangelii nie otrzymał przecież ani nie nauczył się Paweł „od jakiegoś człowieka”, lecz objawił mu ją Jezus Chrystus (por. Ga 1,12).

Paweł rozwija rozumienie bycia sługą służby w 1 Kor 9,19, gdy pisze: „Będąc bowiem wolny od wszystkich, stałem się sługą wszystkich, aby pozyskać jak najliczniejszych” (VEleu,qeroj ga.r w'n evk pa,ntwn pa/sin evmauto.n evdou,lwsa(i[na tou.j plei,onaj kerdh,sw). Paweł wypowiada te słowa, gdy mówi o sobie i o swojej apostołskiej wolności. Ta wolność to służba Ewangelii z pełnym zaangażowaniem i rezygnacja z przysługujących mu praw (por. 9,1-18)³⁸. Poprzez to, że nie jest zależny od ludzi, okazuje się „sługą” Chrystusa, ale także zyskuje wolność stania się „sługą dla wszystkich” (pa/sin evmauto.n evdou,lwsa), aby pozyskać jak najwięcej osób dla Chrystusa³⁹ to znaczy doprowadzić ich do wiary.

³⁴ Por. K. Haacker, *Der Brief des Paulus an die Römer* (ThHK 6), Leipzig 1999, s. 21-22; P. Stuhlmacher, *Der Brief an die Römer* (NTD 615), Göttingen – Zürich 21998, s. 21.

³⁵ Por. J. Zmijewski, dz. cyt., s. 40.

³⁶ Por. U. Borse, *Der Brief an die Galater* (RNT), Regensburg 1984, s. 51. R. Bring, *Der Brief des Paulus an die Galater*, Berlin – Hamburg 1968, s. 38, pisze, że Paweł ma właściwie dwie możliwości: albo być sługą Chrystusa, albo dążyć do władzy i kariery głosząc to, co się podoba słuchaczom. Bycie jednak prawdziwym sługą Chrystusa wyklucza tę drugą możliwość.

³⁷ Por. F. Mußner, *Der Galaterbrief* (HThK IX), Freiburg – Basel – Wien 51988, s. 64.

³⁸ Tak m.in. C. Wolff, *Der erste Brief des Paulus an die Korinther. Zweiter Teil: Auslegung der Kapitel 8 – 16* (ThHK 7/II), Berlin 31990, s. 31; J. Kremer, *Der Erste Brief an die Korinther* (RNT), Regensburg 1997, s. 193. H. Conzelmann, *Der erste Brief an die Korinther* (KEK V12), Göttingen 21981, s. 196, pisze natomiast, że „wolność konkretyzuje się jako służba”.

³⁹ W. Schrage, *Der erste Brief an die Korinther. 2. Teilband. 1Kor 6,12 – 11,16* (EKK VII/2), Solothurn – Düsseldorf – Neukirchen-Vluyn 1995, s. 338-339, uważa, że $\epsilon\mu\alpha\upsilon\tau\omicron\nu\epsilon\ \epsilon\delta\omicron\upsilon\lambda\omicron\delta\ \sigma\alpha$ to nie jest „wartość absolutna”, lecz wyraz służby „miłości i misji”. Paweł czyni siebie „sługą wszystkich”, aby ich pozyskać, tzn. zbawić.

W 2 Kor 4,5 Paweł wyjaśnia, jak rozumie bycie sługą. Pisze: „nie głosiemy bowiem siebie samych, lecz Jezusa Chrystusa Pana, a siebie samych – jako sługi wasze przez Jezusa” (ouv ga.r e` autou.j khru,ssomen avlla. VIhsou/n Cristo.n ku,rion (e` autou.j de. dou,louj u`mw/n dia. VIhsou/n). Będąc sługą Chrystusa Jezusa Apostołem ma prawo tylko swego Pana, któremu służy i nie może *głosić siebie samego*⁴⁰. *Głosząc* Chrystusa jako Pana (kurioj), staje się sługą wspólnoty „przez Jezusa” (dia. VIhsou/n). Może to znaczyć, że *Paweł jest sługą wspólnoty „ze względu na Jezusa”* lub „na korzyść Jezusa” oraz że w zjednoczeniu z Jezusem i w Jego autorytecie Apostołem wykonuje służbę na rzecz wspólnoty⁴¹.

Swoją apostołską służbę Chrystusowi określa Paweł nie tylko terminem dou/loj. Apostołem posługuje się również terminem dia,konoi, który bardziej wyraźnie niż dou/loj podkreśla istotę służby „na rzecz kogoś”⁴², a nie jedynie relację zależności i podporządkowania sługi od pana. Paweł nazwie siebie „sługą Nowego Przymierza” (2 Kor 3,6), „sługą Chrystusa” (2 Kor 11,23; por. Kol 1,7; 1 Tm 4,6), „sługą Boga” (2 Kor 6,4) i „sługą Ewangelii” (1 Kor 3,5). Na uwagę zasługuje tu tekst 2Kor 3,6a, gdzie Paweł napisze, że jest ustanowionym przez Boga „sługą Nowego Przymierza”: „On też uzdolnił nas, abyśmy byli sługami Nowego Przymierza, przymierza nie litery, lecz Ducha” (o|j kai. i`ka,nwsen h`ma/j diako,nouj kainh/j diaqh,khj(ouv gra,mmatoj avlla. pneu,matoj). „Nowe Przymierze” (kainh. diaqh,kh) odnosi się do nowej rzeczywistości zbawczej zapoczątkowanej przez śmierć Chrystusa na krzyżu⁴³. Paweł odwołuje się wyraźnie do starotestamentalnych proroków, a zwłaszcza do Jeremiasza, który zapowiadał Nowe Przymierze (31,31; LXX 38,31: diaqh,khn kainh,n; por. też Iz 42,9; 55,3; 59,21; 61,8; Oz 2,20-24; Ez 11,19; 16,20; 18,31; 34,25; 37,26). Apostołem interpretuje tę obietnicę prorocką i uważa ją za już wypełnioną⁴⁴. On jest sługą tego Nowego Przymierza, a jego korynccy przeciwnicy⁴⁵, są jego zdaniem sługami

⁴⁰ Por. J. Kremer, 2. Korintherbrief (SKK.NT 8), Stuttgart 1990, s. 45; F. Lang, Die Briefe an die Korinther (NTD 716), Göttingen – Zürich 1986, s. 278; J. Roloff, Apostolat – Verkündigung – Kirche. Ursprung, Inhalt und Funktion des kirchlichen Apostelamtes nach Paulus, Lukas und den Pastoralbriefen, Gütersloh 1965, s. 122.

⁴¹ Tak M. M. Gruber, Herrlichkeit in Schwachheit. Eine Auslegung der Apologie des Zweiten Korintherbriefs 2 Kor 2,14 – 6,13 (FzB 89), Würzburg 1998, s. 297.

⁴² A. Weiser, Art. διακονέω κτλ., w: EWNT I, 726-732, 727.

⁴³ Por. F. Lang, dz. cyt., s. 279; J. Behm – G. Quell, Art. διατίθημι κτλ., w: ThWNT II, s. 127-137; H. Hegemann, Art. διαθήκη, w: EWNT I, s. 719-725.

⁴⁴ Tak J. Kremer, 2. Korintherbrief, s. 37-38; J. Behm – G. Quell, ThWNT II, s. 133.

⁴⁵ O przeciwnikach Pawła pisze np. F. Lang, Paulus und seine Gegner in Korinth und in Ga-

Starego Przymierza (por. 2 Kor 3,1-3)⁴⁶.

3. Zastępca Chrystusa

Warto też zwrócić uwagę, że Paweł interpretuje bycie sługą Jezusa Chrystusa również w sensie bycia Jego bezpośrednim zastępcą. Pisz o tym wyraźnie w 2Kor 5,20: „w zastępstwie Chrystusa jesteśmy posłani jako przedstawiciele Boga, który przez nas napomina. W zastępstwie Chrystusa prosimy więc: pojednajcie się z Bogiem!” (u`pe.r Cristou/ ou=n presbeu,omen w`j tou/ qeou/ parakalou/ntoj diV h`mw/n\ deo,meqa u`pe.r Cristou/ (katalla,ghte tw/| qew/|). Prorocy Starego Testamentu (por. np. Jr 26,12f; 23,25; Ba 2,20.24; Dn 9,6; Ag 2,1; Za 7,7; 13,3) rozumieli swoje bycie sługą Boga jedynie jako pośrednictwo między Bogiem a ludźmi, a nie jako bezpośrednie zastępstwo. Użyty przez Pawła czasownik *presbeu,ein*, który znaczy „być posłem”, „sprawować poselstwo”⁴⁷ wskazuje na „oficjalny i autorytatywny charakter służby apostoła”⁴⁸. Apostoł jest „mandatariuszem swego zleceniodawcy Jezusa Chrystusa”⁴⁹ i jego „reprezentantem”⁵⁰. Powtórzone dwa razy wyrażenie „w zastępstwie Chrystusa” (u`pe.r Cristou/) oznacza, że w słowach Apostoła przemawia sam Chrystus⁵¹ (por. też 2 Kor 13,3: *evn evmoi. lalou/ntoj Cristou/*) oraz uwypukla zagadnienie „zastępstwa” Pawła⁵². Zastępstwo to odnosi się jednocześnie i do Jezusa Chrystusa,

latien, w: H. Cancik – H. Lichtenberger – P. Schäfer (red.), *Geschichte – Tradition – Reflexion. Festschrift für M. Hengel III*, Tübingen 1996, s. 417-434.

⁴⁶ Por. F. Lang, *Korintherbriefe*, s. 270; Wg K. H. Schelkle, *Der zweite Brief an die Korinther (GSL.NT 8)*, Düsseldorf 1964, s. 66, ogłasza tu Paweł „wyższość Nowego Przymierza nad Starym Przymierzem oraz przewyższającą wspaniałość nowej, apostołskiej służby względem służby kapłańskiej według starotestamentalnego prawa”.

⁴⁷ R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*. Wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem grecko-polskim oraz indeksem form czasownikowych, Warszawa ³1997, s. 519. Por. G. Bornkamm, Art. *πρέσβυς κτλ.*, w: *ThWNT VI*, s. 680-683; J. Rohde, Art. *πρεσβευω κτλ.*, w: *EWNT III*, s. 354-355.

⁴⁸ A. J. Najda, *Apostolski wymiar służby na podstawie listów św. Pawła*, w: W. Chrostowski (red.), *Przybliżyło się królestwo Boże. Księga pamiątkowa dla Księdza Profesora Romana Bartnickiego w 65. rocznicę urodzin*, Warszawa 2008, s. 375.

⁴⁹ K. Kertelge, *Gemeinde und Amt im Neuen Testament (BiH X)*, München 1972, s. 82.

⁵⁰ C. Wolff, *Der zweite Brief des Paulus an die Korinther (ThHK 8)*, Berlin 1989, s. 131.

⁵¹ Por. np. G. Bornkamm, *ThWNT VI*, s. 682: „w słowie wysłannika mówi sam Chrystus. W tym sensie »zastępuje« on Chrystusa”.

⁵² Tak J. Zmijewski, dz. cyt., 43. Por. też O. Hofius, »Gott hat unter uns aufgerichtet das Wort von der Versöhnung« (2Kor 5,19), w: Tenże, *Paulusstudien (WUNT 51)*, Tübingen 1989, s. 22.

i do Boga Ojca, „który przez nas napomina”⁵³. Funkcja zastępcy świadczy również o głębokim teologicznym związku, jaki istnieje pomiędzy treścią apostołską służby a powierzeniem tej służby przez Chrystusa. Apostoł nie wypowiada się jedynie „o sprawie”, lecz za jego słowami kryje się prawdziwy Autor tych słów, który mówi „o swojej sprawie”⁵⁴.

Bycie zastępcą Jezusa Chrystusa, który obdarzony jest łaską (Rz 1,5; 12,3; 15,15; 1 Kor 2,10; 3,10; 7,40; 15,10; Ga 1,15f; 2,9) i mocą (Rz 15,19; 2 Kor 6,7; 10,8; 12,9; 13,10) niesie ze sobą też odpowiedzialność i nowe wyzwania. Jako Apostoł Chrystusa przejmuje Paweł takie zadania, które w Starym Testamencie wykonywał sam Bóg, a w Nowym Testamencie Jezus Chrystus. Dobrze egzemplifikuje to metafora budowania, która występuje często w księgach prorockich (np. Iz 61,3n; Jr 1,10; 18,9; 24,6; 31,28; 42,10; 45,4; Ez 36,36; Am 9,11.15). Budowniczym to z reguły sam Bóg, który „buduje” swój lud bądź „kładzie fundament”⁵⁵ (por. Iz 28,16)⁵⁶. W 1 Kor 3,10a Paweł odwołuje się do tego starotestamentalnego obrazu. Swoją apostołską posługę prezentuje jako kładzenie fundamentu, nazywając siebie „mądrym budowniczym” (sofo.j avrcite,ktwn). Pisze tam: „według danej mi łaski Boga, jako mądry budowniczy położyłem fundament” (Kata. th.n ca,rin tou/ qeou/ th.n doqeí/sa,n moi w`j sofo.j avrcite,ktwn qeme,lion e;qhka). Apostoł opisuje swoją posługę wyrażeniem „położyłem fundament” (qeme,lion e;qhka), a ktoś inny będzie budował dalej⁵⁷. Z tego powodu Paweł stał się przedmiotem krytyki Koryntian. Nie interesuje go ta krytyka, bo położony przez niego fundament (qeme,lion) jest ostateczny – jest nim Jezus Chrystus (3,11). Paweł interpretuje ten prorocki obraz i podaje klucz do jego zrozumienia. Fundamentem jest Chrystus i nie ma dla żadnego innego. Jezus Chrystus to zarówno treść głoszenia apostołskiego jak również „podstawa i miara”⁵⁸ budowania wspólnoty. Jezus Chrystus jest takim fundamentem, który „zawsze i w każdym czasie jest już położony,

⁵³ Tak K. Kertelge, dz. cyt., 82.

⁵⁴ Tamże.

⁵⁵ Por. C. G. Müller, Gottes Pflanzung – Gottes Bau – Gottes Tempel. Die metaphorische Dimension paulinischer Gemeindeftheologie in 1Kor 3,5-17 (FuSt 5), Frankfurt/M. 1995, s. 85.

⁵⁶ J. Lindblom, Der Eckstein in Jes. 28,16, w: NTT 56(1955), s. 126, wskazuje na metaforyczny charakter tekstu Iz 28,16 i stwierdza: „Chodzi o stworzenie Boże pod obrazem budynku”. Por. H. Wildberger, Jesaja. 3. Teilband. Jesaja 28 – 39. Das Buch, der Prophet und seine Botschaft (BK X/3), Neukirchen-Vluyn 1982, s. 1075-1078.

⁵⁷ Por. W. Schrage, Der erste Brief an die Korinther. 1. Teilband. 1Kor 1,1 – 6,11 (EKK VII/1), Zürich – Braunschweig – Neukirchen-Vluyn 1991, s. 296-297.

⁵⁸ Tamże, s. 298.

a nie dopiero kładziony⁵⁹. Oznacza to, że najważniejsi w głoszeniu Ewangelii nie są głoszący ją ludzie, ale głoszony przez nich Chrystus. Nie chodzi Pawłowi oczywiście o jakieś pomniejszanie czy pomijanie roli posługi apostołskiej, ale o jej chrystologiczną interpretację uzasadnienie i o przyporządkowanie jej do Chrystusa⁶⁰. Mowa o położeniu fundamentu to przecież podkreślenie „fundamentalnego” znaczenia apostołskiej posługi⁶¹, a także „autorytet i szczególna pozycja”⁶² wobec tejże wspólnoty.

Jako zastępcą Jezusa Chrystusa nie ogranicza się Paweł jedynie do położenia fundamentu, lecz podejmuje się również zadania budowania wspólnoty wierzących. W 2 Kor 10,8 napisze: „jeśli bowiem bardziej chlubiłbym się naszą władzą, którą dał nam Pan ku waszemu zbudowaniu, a nie ku waszej zagładzie, nie zostanę zawstydzony” (eva,n te ga.r perisso,teron ti kauch,swmai peri. th/j evxousi,aj h`mw/n h`j e;dwken o` ku,rioj eivj oivkodomh.n kai. ouv k eivj kaqai,resin u`mw/n(ouv k aivscunqh,somai). Mówiąc o „budowaniu i niszczeniu” Apostoł wyraźnie odwołuje się do tekstów starotestamentalnych proroków, a przede wszystkim do Jeremiaśza (Jr 1,10; 24,6; 31,3.28; 42,10; 45,4; por. Iz 49,17; Ez 36,36; Ml 1,4) i je interpretuje. Tłumaczy tu Koryntianom, że jest bliżej Chrystusa niż jego przeciwnicy i mógłby się tą bliskością chlubić. Przypomina o swojej szczególnej władzy apostołskiej (evxousi,a), która przewyższającej władzę jego przeciwników⁶³. Ta władza, choć nie oznacza jego własnego autorytetu, jest dla Apostoła powodem do szczególnej dumy, ponieważ jest „kontynuacją władzy wywyższonego i uwielbionego Pana dla Kościoła”⁶⁴. Władza Pawła została mu dana przez Pana (ku,rioj) i ma służyć „ku zbudowaniu, a nie ku zagładzie”⁶⁵ (eivj oivkodomh.n kai. ouv k eivj kaqai,resin). Termin kaqai,resin, który znaczy „niszczenie”, „zburzenie”, „zagłada”, opisuje przeciwników Apostoła, którzy burzą wspólnotę zamiast ją budować⁶⁶. Termin zaś

⁵⁹ Ph. Bachmann, *Der erste Brief an die Korinther* (KNT VII), Leipzig 41936, s. 160-161.

⁶⁰ W. Schrage, *Der erste Brief an die Korinther*. 1 Teilband, s. 298.

⁶¹ Por. J. Roloff, dz. cyt. s. 105-106.

⁶² Ph. Vielhauer, *Oikodome*. Das Bild vom Bau in der christlichen Literatur vom Neuen Testament bis Clemens Alexandrinus (1939), w: Tenze, *Oikodome*. Aufsätze zum Neuen Testament. Bd. 2, hg. von G. Klein (TB 65), München 1979, s. 80.

⁶³ C. Wolff, dz. cyt., s. 201.

⁶⁴ F. Zeilinger, *Krieg und Friede in Korinth*. Kommentar zum 2. Korintherbrief des Apostels Paulus. Teil I: Der Kampfbrief. Der Versöhnungsbrief. Der Bettelbrief, Wien – Köln – Weimar 1992, s. 49-50.

⁶⁵ Por. U. Heckel, *Kraft in Schwachheit*. Untersuchungen zu 2.Kor 10-13 (WUNT II/56), Tübingen 1993, s. 14.

⁶⁶ Por. C. Schneider, Art. καθαίρω κτλ., w: ThWNT III, s. 416.

oivkodomh, to znaczy „zbudowanie” odnosi się do zakresu apostołskiej władzy i urzędu Pawła oraz do jego apostołskiego zadania, które otrzymał od Pana⁶⁷. Jezus Chrystus, który udzielił tej władzy Apostołowi dalej prowadzi przez niego budowę wspólnoty⁶⁸.

Zastępowanie Chrystusa oznacza też dla Pawła duchowe ojcostwo. W 1 Kor 4,15 napisze on: „Choć bowiem mielibyście dziesiątki tysięcy wychowawców w Chrystusie, to jednak nie macie wielu ojców; a właśnie ja zrodziłem was w Chrystusie Jezusie przez Ewangelię” (eva.n ga.r muri,ouj paidagwou.j e;chte evn Cristw/| avllV ouv pollou.j pate,raj\ evn ga.r Cristw/| VIhsou/ dia. tou/ euvaggeli,ou evgw. u` ma/j evge,nnhsa). Apostoł mówi tu między o „dziesiątkach tysięcy” to jest o bardzo licznych pedagogach (paidagwoi)⁶⁹ i niewielu ojcach (pate,rej), których ma wspólnotę. Termin pedagog (paidagwo,j = „prowadzący dziecko”, „opiekun”, „wychowawca”)⁷⁰ występuje tu w sensie pejoratywnym. Chodzi bowiem ma o surowych, nierzadko pochodzących ze stanu niewolników, opiekunów, którzy w starożytności przejmowali zadanie wychowywania, a właściwie pilnowania i doglądania synów⁷¹ (por. Ga 3,24-25). Mówiąc o pedagogach, Apostoł myśli zapewne o korynckich głosicielach albo o przywódcach partii, które podzieliły koryncką wspólnotę⁷² (por. 1 Kor 1,12-13). Paweł odcina się od owych pedagogów. On czuje się o wiele bardziej „ojcem” tej wspólnoty, ponieważ zrodził ją „w Chrystusie Jezusie przez Ewangelię”⁷³.

W Starym Testamencie tytułem „ojciec” (path,r) okreśłany jest przede wszystkim sam Bóg (2 Sm 7,14; Oz 11,1-11; Iz 1,2; 30,1-9; 43,1-7; 63,16; Jr 3,4.19.22; 31,9; Ml 1,6; 2,10)⁷⁴, ale także kapłan (Sdz 17,10; 18,19) i pro-

⁶⁷ Por. Ph. Vielhauer, dz. cyt., s. 72-73.

⁶⁸ I. Kitzberger, Bau der Gemeinde. Das paulinische Wortfeld οἰκοδομή / (ἐπι)οικοδομεῖν (FzB 53), Würzburg 1986, s. 127.

⁶⁹ Zdaniem W. Schrage, Der erste Korintherbrief I, s. 356 przyp. 255, liczbę dziesiątki tysięcy należy rozumieć w sensie μύριος (= „bardzo liczny”; „niezliczony”).

⁷⁰ R. Popowski, dz. cyt., s. 455. O znaczeniu terminu por. G. Bertram, Art. παιδευώ κτλ., w: ThWNT V, s. 603-624; G. Schneider, Art. παιδαγωγός, w: EWNT III, s. 4-5.

⁷¹ Por. np. J. Zmijewski, dz. cyt., s. 173.

⁷² Tak A. Lindemann, Der Erste Korintherbrief (HNT 9/1), Tübingen 2000, s. 113. Por. też C. S. Keener, Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu, Warszawa 2000, s. 351.

⁷³ Por. A. Lindemann, dz. cyt., s. 114, który uważa, że przesadzonemu μυρίου παιδαγωγός zostało tu przeciwstawione realne οὐ πολλοὺς πατέρας. Już sam termin πατήρ oznacza, że ma się tylko jednego ojca.

⁷⁴ Więcej na ten temat piszą A. Böckler, Gott als Vater im Alten Testament. Traditionsgeschichtliche Untersuchungen zur Entstehung und Entwicklung eines Gottesbildes, Güter-

rok (2 Krl 6,21; 13,14). W literaturze rabinistycznej na określenie relacji nauczyciel – uczeń występuje także obraz ojciec – syn. „Ojciec” to tytuł honorowy przypisywany nauczycielowi, a przekaz przez nauczyciela Tory uczniom może być ważniejszy do rodzenia przez naturalnego ojca⁷⁵. Paweł, nazywając siebie „ojcem”, ma na myśli realne „duchowe” ojcostwo. Sformułowanie *evn Cristw/| VIhsou/* (w. 15b) charakteryzuje sferę konstytuującą związek ojca i dzieci i wskazuje na „moc”, która stoi za ojcostwem Pawła. To działający przez Pawła Jezus Chrystus, który daje Apostołowi udział w ojcostwie Bożym⁷⁶. Nie przez Torę, ale przez Ewangelię (dia. *tou/ euvag-geli,ou*) Paweł przekazuje prawdziwe życie wspólnocie korynckiej i dlatego ma „niezaprzeczalne prawo duchowego ojcostwa”⁷⁷. Koniecznie trzeba tu zaznaczyć, że ojcostwo Pawłowe nie ogranicza się – tak jak u rabinów – jedynie do jego uczniów i współpracowników (por. 1 Kor 4,17), lecz ogarnia całą założoną przez niego wspólnotę⁷⁸.

Paweł – zastępca Chrystusa i ojciec wspólnoty – prezentuje swoje ojcostwo również przy pomocy tekstów prorockich. Sięga po metaforę Oblubieńca i oblubienicy⁷⁹, poprzez którą prorocy Starego Testamentu ukazywali relację przymierza między Bogiem a Jego ludem Izraelem (np. Iz 54,5n; 62,5; Jr 2,2.32; Ez 16,8; Oz 2,4.16-25)⁸⁰. W 2 Kor 11,2 Apostoł napisze: „Jestem bowiem o was zazdrosny zazdrością Bożą. Zaślubiłem was bowiem jednemu mężowi, aby was przedstawić Chrystusowi jako nieskazitelną dziewicę” (*zhlw/ ga.r u`ma/j qeou/ zh,lw|(h`rmosa,mhn ga.r u`ma/j*

sloh 2000; F. Staudinger, Art. Vater, w: J. B. Bauer – J. Marböck – K. M. Woschitz (red.), *Bibeltheologisches Wörterbuch*, Graz – Wien – Köln 1994, s. 546-549.

⁷⁵ J. Roloff, dz. cyt., s. 116. Por. też P. Billerbeck – H. L. Strack, *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch*, Bd. I, München 1978, s. 918-919.

⁷⁶ Tak J. Zmijewski, dz. cyt., s. 174. Por. także J. Roloff, dz. cyt., s. 117.

⁷⁷ J. Zmijewski, dz. cyt., s. 175.

⁷⁸ Por. J. Kremer, *Der Erste Brief an die Korinther*, s. 94-95, który pisze, że relacja ojciec – syn odnosi się tu „do całej wspólnoty” i może być rozumiana jako „wyraz osobistej relacji Pawła do poszczególnych członków wspólnoty”.

⁷⁹ Tak J. Zmijewski, *Der Stil der paulinischen „Narrenrede“*. Analyse der Sprachgestaltung in 2Kor 11,1-12,10 als Beitrag zur Methodik von Stiluntersuchungen neutestamentlicher Texte (BBB 52), Köln – Bonn 1978, s. 84-85; R. Bultmann, *Der zweite Brief an die Korinther*, hg. von E. Dinkler (KEK Sonderband), Göttingen 1976, s. 202-203; H. Langkammer, *Pierwszy i Drugi List do Koryntian*. Tłumaczenie, wstęp i komentarz, Lublin 1998, s. 166-167.

⁸⁰ Dokładnie na ten temat piszą G. Baumann, *Liebe und Gewalt. Die Ehe als Metapher für das Verhältnis JHWH – Israel in den Prophetenbüchern* (SBS 185), Stuttgart 2000, s. 91-141; A. Weider, *Ehemetaphorik in prophetischer Verkündigung. Hos 1-3 und seine Wirkungsgeschichte im Jeremiabuch*. Ein Beitrag zum alttestamentlichen Gottes-Bild, Fulda 1992, s. 116-160.

e`ni. avndri. parq̄e, non a`gnh.n parasth/sai tw/| Cristw/|). Paweł nadaje tej metaforze nowe znaczenie, interpretuje ją eklezjologicznie, prezentuje nią swoją służbę apostołską nie tylko na rzecz wspólnoty z Koryntu, lecz dla całego Kościoła⁸¹. Apostoł odgrywa rolę swata, który wykazuje inicjatywę, aranżuje zawarcie związku małżeńskiego i przejmuje pełną odpowiedzialność za nieskazitelność i czystość narzeczonej⁸². W metaforze tej można też dostrzec w Pawle družbę, który przyprowadza czystą i nieskałaną oblubienicę niebieskiemu Oblubieńcowi⁸³ albo też ojca, który prowadzi córkę do Oblubieńca, aby dać ją za żonę Chrystusowi⁸⁴.

Podsumowanie

Apostoł Narodów wielokrotnie odwołuje się w swoich listach się to ksiąg prorockich Starego Testamentu i dokonuje ich relektury. W oparciu o nie przedstawia swoje powołanie apostołskie, a swoją posługę głoszenia Ewangelii ukazuje jako apostołską służbę na wzór proroków Starego Przymierza. Prorocy jawią się w jego listach jako typy jego i innych apostołatu. Paweł pojmuje jednak swoje powołanie i swoją działalność z perspektywy Ewangelii, „którą Bóg przedtem zapowiedział przez swoich proroków w Pismach Świątych” (Rz 1,2). Został przeznaczony, oddzielony do jej głoszenia. W głoszonej Ewangelii Apostoł dostrzega wypełnienie zapowiedzi prorockich ze Starego Testamentu. Ta Ewangelia jest „zarazem nowa i stara”⁸⁵. Nowa, ponieważ dopiero teraz przez Jezusa Chrystusa urzeczywistniło się Boże dzieło zbawienia. Jednocześnie jest również stara, ponieważ Bóg ją od dawna zapowiedział i to przez swoich proroków w Pismach Świątych⁸⁶.

Interpretując teksty prorockie, Paweł jako Apostoł ma świadomość przewyższania proroków, ponieważ został wybrany, powołany i posłany do głoszenia uniwersalizmu zbawienia przez Jezusa Chrystusa, który jest wypełnieniem obietnic prorockich. On głosi spełnienie tego, co prorocy zapowiedzieli i czego oczekiwali. Paweł nie jest już – tak jak prorocy starotesta-

⁸¹ Obraz ten odnosi się nie do całego Kościoła, lecz tylko do wspólnoty w Koryncie. Por. J. Zmijewski, *Der Stil*, s. 85.

⁸² Tamże.

⁸³ Por. E. Stauffer, Art. γαμέω κτλ., w: *ThWNT I*, s. 652. Por. też P. Billerbeck, dz. cyt., s. 509-510.

⁸⁴ Tak J. Zmijewski, *Der Stil*, s. 85. Por. C. S. Keener, dz. cyt., s. 392.

⁸⁵ O. Kuss, *Der Römerbrief I*, Regensburg 1957, s. 4.

⁸⁶ Tamże.

mentalni – jedynie posłanym przez Boga i pośrednikiem między Bogiem a ludźmi, ale reprezentantem i zastępcą Chrystusa (2 Kor 5,20)⁸⁷. Pisma proroków Starego Testamentu są dla Pawła kluczem do zrozumienia jego posługi apostołskiej.

Streszczenie

Interpretacja tekstów natchnionych rozpoczyna się już w Biblii. Jednym z pierwszych interpretatorów jest Paweł, który często odwołuje się do ksiąg prorockich Starego Testamentu i dokonuje ich relektury. Ma świadomość, że jest „przeznaczony do głoszenia Ewangelii Bożej, którą Bóg przedtem zapowiedział przez swoich proroków w Pismach Świętych” (Rz 1,1-2). W Ewangelii, którą głosi widzi wypełnienie zapowiedzi prorockich Starego Testamentu. Paweł interpretuje teksty prorockie i w oparciu o nie tłumaczy swoje powołanie apostołskie i służbę głoszenia Ewangelii. Jest on nie tylko – jak prorocy – posłanym przez Boga i pośrednikiem między Bogiem a ludźmi, ale reprezentantem i zastępcą Chrystusa.

Słowa kluczowe: *Apostoł, prorocy, Stary Testament, hermeneutyka, apostołat, posłanie, Jezus Chrystus.*

The Prophetic Books of the Old Testament in the Interpretation of the Apostle Paul

Summary

The interpretation of inspired texts begins already in the Bible. One of the first interpreters is Paul, who often refers to the books of the prophets of the Old Testament and rereads them. He is aware, that he is “set apart for the Gospel of God, the Gospel he promised beforehand through his prophets in the Holy Scriptures” (Rom 1, 1-2). In the Gospel, which he proclaims, he sees the fulfillment of the prophetic announcements of the Old Testament. Paul interprets the prophetic texts and on their basis explains his apostolic vocation and the ministry of proclaiming the Gospel. He is not only – as the prophets – sent by God and mediator between God

⁸⁷ Por. A. J. Najda, *Der Apostel*, s. 235.

and people, but the representative and the deputy of Christ.

Keywords: *the Apostle, Prophets, the Old Testament, Hermeneutics, Apostolate, Mission, Jesus Christ.*